

УДК 378

Тетяна Пащенко, кандидат педагогічних наук,
старший науковий співробітник лабораторії
науково-методичного супроводу підготовки
фахівців у коледжах і технікумах,
Інститут професійної освіти НАПН України,
м. Київ, Україна

КЕЙС-МЕТОД ЯК ТЕХНОЛОГІЯ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ

Анотація. Сьогоднішні умови воєнного стану, післявоєнний період відновлення України, безперервність змін у сфері освіти зумовлюють сучасні вимоги держави та суспільства до професійної підготовки педагога, орієнтованого на виконання інноваційної діяльності. Важлива роль у підготовці компетентного викладача, удосконаленні його майстерності належить сучасним інноваційним методам професійного розвитку. У статті розглядаються можливості використання кейс-методу для розвитку професійної компетентності педагогічних працівників фахових коледжів.

Ключові слова: професійна компетентність; викладач; розвиток; інноваційний метод; кейс-метод; додаткова професійна освіта.

Abstract. The current conditions of martial law, the post-war period of recovery of Ukraine, the continuity of changes in the field of education determine the modern requirements of the state and society for the professional training of a teacher focused on the implementation of innovative activities. Modern innovative methods of professional development play an important role in training a competent teacher and improving his skills. The article considers the possibilities of using the case method for the development of professional competence of teaching staff of vocational colleges.

Keywords: professional competence; teacher; development; innovative method; case method; additional professional education.

У нинішніх умовах воєнного стану і у післявоєнний період відновлення України домінантним напрямом модернізації освітнього процесу у закладах фахової передвищої освіти визначена стратегія цілеспрямованого забезпечення якості підготовки фахівців у коледжах. Це зумовлено, насамперед, «посиленими вимогами суспільства до кваліфікації випускників закладів фахової передвищої освіти» [1, с. 6]. Процес інформатизації суспільства надав можливості більш повного розкриття особистості, оволодіння новими знаннями та вміннями, які можуть виявитися корисними у професійній діяльності педагога. Жодна інша

професія не ставить таких вимог до людини, як професія педагога. Сьогодні потрібні педагоги нового типу, які крім педагогічних та особистісних якостей, володіють здатністю до викладацької діяльності, високим інтелектом та рівнем культури, схильністю до індивідуальної творчості та вміння жити, працювати в новому інформаційному суспільстві. Успішність професійної кар'єри фахівця після закінчення вузу та реалізація здобутих ним знань, умінь та навичок у практичній діяльності залежить від професійної компетентності спеціаліста.

У сучасних наукових дослідженнях поняття «компетентність» включає складний, ємний зміст, що інтегрує професійні, соціально-педагогічні, соціально-психологічні, правові та інші характеристики. Вчена В. Радкевич пропонує розглядати професійну компетентність як «складне утворення: комплекс знань, умінь, властивостей і цінностей людини, які дають їй змогу продуктивно й ефективно працювати, успішно розв'язувати проблемні ситуації у різних сферах діяльності на основі використання знань, набутого навчального, професійного та життєвого досвіду» [3]. Професійна компетентність фахівця в узагальненому вигляді являє собою сукупність здібностей, якостей та властивостей особистості, а також знань та досвіду, необхідних для успішної професійної діяльності у тій чи іншій сфері.

Сьогодні викладач закладу фахової передвищої освіти має орієнтуватися на реалії глобалізації та цифровізації світу, бути здатним до рефлексії досягнутих освітніх результатів студентів та власних «дефіцитів». Суспільству потрібні педагоги, готові до впровадження нових рішень, змін існуючих освітніх практик, проектування не лише індивідуальних освітніх траєкторій студентів, а й власної персоналізованої програми свого розвитку.

Професійний розвиток педагогів в даний час здійснюється переважно через систему формальної додаткової професійної освіти (ДПО), в якій поки що зберігаються практики традиційного навчання. При цьому наростає сегмент неформальної освіти, де все частіше застосовуються кращі практики, що відрізняються нестандартним підходом та інноваційністю рішень у відповідь на

нові реалії. Дані неформальні практики стають доступнішими завдяки глобалізації світу та впровадженню цифрових інструментів комунікації.

Основним завданням реалізації програм додаткової професійної освіти, у тому числі й у дистанційній формі навчання, є безперервна освіта, спрямована на випереджальну підготовку до вирішення актуальних професійних завдань. У ситуації, що склалася, обсяги реалізації програм ДПО в дистанційній формі постійно збільшуються. Створення електронних курсів навчання актуалізувало пошук активних методів та засобів, що дозволяють компенсувати відсутність звичного та дуже значущого в системі додаткової професійної освіти живого спілкування як з викладачами, так і між слухачами. Важлива роль у підготовці компетентного викладача належить сучасним інноваційним методам професійного розвитку. Серед них особливе місце приділяється кейс-методу. Включення кейс-методу у процес розвитку професійної компетентності педагогів сприяє:

- формування вміння вирішувати типові завдання з усіх видів професійної діяльності;
- гуманізації взаємовідносин між учасниками освітнього процесу;
- становлення суб'єктної позиції учасників;
- розвитку аналітичних та оціночних навичок, умінь працювати у команді, знаходити найбільш раціональне вирішення поставленої проблеми;
- активізації комунікативних здібностей;
- розвитку гнучкості, діалектичності мислення та ін.

Поняття «кейс» походить від латинського слова *Casus* – заплутаний, незвичайний випадок. Протягом тривалого часу дослідники в галузі професійної освіти використовували поняття «кейс-метод», але останнім часом все ширше використовується термін «кейс-технологія», що свідчить про посилення зацікавленості фахівців у стрімкому впровадженні методу у практику професійної освіти. Кейс-метод – це інтерактивний метод для коротко-термінового навчання з урахуванням реальних чи вигаданих ситуацій, спрямований на формування нових

якостей і умінь. Головне його призначення – розвивати здатність аналізувати різні проблеми та знаходити їх вирішення, а також уміння працювати з інформацією.

Використання кейс-технологій дозволяє реалізувати андрагогічний підхід, що обумовлено особливостями додаткової освіти дорослих, особливо педагогічних працівників, оскільки: метод дозволяє забезпечити отримання знань у тих ситуаціях, де відсутня однозначна відповідь на поставлене питання, а є кілька відповідей, які можуть змагатися за рівнем істинності, що є характерним для педагогічної діяльності в сучасних умовах; акцент навчання переноситься не на оволодіння готовим знанням, а на його вироблення, на співтворчість здобувачів освіти та викладачів; результатом є знання, навички професійної діяльності, розвиток системи цінностей, професійних позицій, життєвих установок учасників дистанційного підвищення кваліфікації (найскладніший момент у додатковій освіті дорослих – створення умов прийняття цінностей нової парадигми освіти, та вибудовування нової освітньої практики).

Як показує досвід, в електронному середовищі дистанційного навчання найефективніше використання наступних видів кейсів [2]: кейсів, що вимагають участі викладача у перевірці відповіді слухача, оскільки відповідь на питання є відкритою та неоднозначною. Завдання – пробудити інтерес до теми (проблеми), змусити його міркувати, включати критичне мислення; кейсів, вирішення яких автоматизовано, тому що відповідь на питання є однозначною. Завдання – навчитися працювати з інформацією, відбираючи корисну та відкидаючи зайву; кейсів-симуляторів, вирішення яких впливає на вхідні параметри наступних кейсів або результати яких використовуються для виконання наступних завдань, що дозволяють вийти на певні продукти підвищення кваліфікації, пов'язані з розвитком професійної компетентності педагогів.

Таким чином, освітня діяльність у режимі кейс-методу орієнтована на: формування та розвиток компонентів професійної компетентності педагога; розвиток навичок упорядкованого, структурованого мислення, орієнтованого на вміння працювати з інформацією; виховання культури обміну думками;

формування розуміння того, що існують ситуації, коли потрібний самоконтроль для досягнення позитивного результату, особливо у ситуаціях роботи у групі.

У процесі дистанційного навчання розвитку професійної компетентності педагогічних працівників закладів фахової передвищої освіти використання методу кейсів можливо для:

- організації та проведення дистанційних ситуаційних ігор, оскільки ситуаційна гра є окремим випадком імітаційно-моделюючої гри, що базується на інсценуванні міні кейсів;

- формування уявлень про критерії розробки кейсу та розвиток професійного мислення, у тому числі критичного мислення;

- організації методичного (педагогічного) коучингу для слухачів, які зазнають певних труднощів у практичній діяльності або зіткнулися з якоюсь складною професійною проблемою;

- підготовки контрольних завдань, у яких учасникам пропонується не вирішити кейс, а розробити свій кейс з найбільш актуальними для них професійними проблемами та подати їх у текстовій формі або у вигляді презентації. За цими кейсами також може бути проведена дискусія у форматі вебінару чи онлайн-конференції.

Розглянуті вище напрямки та можливості застосування кейс-методу, звичайно, не вичерпують усіх варіантів реалізації кейс-технології в системі дистанційного навчання. Висновок про широкий спектр можливостей використання кейс-методу у дистанційному навчанні у системі додаткової освіти дорослих дозволяє припустити, що й інші методи та технології, розроблені для забезпечення освітнього процесу в очній формі, можна адаптувати для електронного середовища дистанційного навчання за рахунок вивчення та використання можливостей інформаційно-комунікаційних технологій.

Список використаних джерел

1. Методичні основи оцінювання якості підготовки фахівців у закладах фахової передвищої освіти: методичний посібник / П.Г. Лузан, А.А. Каленський, Т.М. Пашенко, І.А. Мося, О.Ю. Ямковий. Київ: 2021. 288 с.

2. Пащенко Т.М. Застосування кейс-технологій у підготовці кваліфікованих робітників. *Модернізація професійної освіти і навчання: проблеми, пошуки та перспективи: зб. наук. пр.* Київ, 2014. Вип. 4. С. 131-144

3. Радкевич В. О. Професійна компетентність – складова професійної культури. *Педагогічні та психологічні науки в Україні: збірник наукових.* Київ: Педагогічна думка, 2012. Т. 4. С. 63-65.